

330.35(4-11)

**IMPACTUL FACTORULUI
AMPLASĂRII GEOGRAFICE AȘUPRA
CREȘTERII ECONOMICE A ȚĂRILOR
EUROPEI DE EST DUPĂ DIZOLVA-
REA SISTEMULUI SOVIETIC**

*Drd. Roman CHIRTOAGĂ, ASEM
chirtoagar@gmail.com*

Țările ex-comuniste din Europa de Est, în pofida startului de pe pozițiile inițiale cvasi-similare, în decursul perioadei post-sovietice, au demonstrat rezultate extrem de variate la capitolul nivelului de dezvoltare al economiilor și standardelor de viață ale populației. Natura și cauzele acestui fapt, din punct de vedere științific și practic, prezintă un interes major pentru Republica Moldova, totodată, fiind un subiect de dezbateri și controversă de opinii în mediul academic și de economiști practici. În cadrul articolului, a fost făcută o încercare de a evidenția impactul factorului amplasării geografice ca una din cauzele principale ale acestei diferențieri. Pentru a analiza rolul acestuia, comparativ cu alți factori importanți, au fost examinate evoluțiile economice ale țărilor regiunii pe parcursul perioadei post-sovietice. În urma cercetării, au fost trase anumite concluzii privind rolul major al amplasării teritorial-geografice caracterul evoluției economice a regiunii, care a influențat atât completitudinea reformării, cât și caracterul modelelor economice adoptate.

***Cuvinte-cheie:** factori de creștere economică, impactul amplasării geografice, dezvoltare economică, Europa de Est, reforme economice, modele de creștere economică.*

JEL: F43, F63.

Introducere. După prăbușirea sistemului comunist din estul Europei și demararea procesului de reformare spre economie de piață, deja, spre sfârșitul anilor 1990, s-a conturat o diferență drastică între țările regiunii la capitolul creșterii economice, care, în linii generale, rămâne valabilă până în prezent.

Problematika elucidării cauzelor principale ale acestei diferențieri continuă să rămână în vizorul cercetătorilor din Republica Moldova, inevitabil, devenind un subiect de polemici științifice, pornind de la importanța practică a acesteia, în contextul identificării căilor optime de dezvoltare a sistemului economic național. Majoritatea experților, fără a nega complexitatea fenomenului cercetat, atrag atenția asupra rolului central al reușitei refor-

330.35(4-11)

**IMPACT OF GEOGRAPHIC
LOCATION FACTOR ON THE
ECONOMIC GROWTH OF POST-
COMMUNIST COUNTRIES
IN EASTERN EUROPE**

*PhD candidate Roman CHIRTOAGA, ASEM
chirtoagar@gmail.com*

After the fall of the Soviet system in Eastern Europe, ex-communist countries, in spite of quasi-identical initial conditions, have demonstrated extremely different results, in terms of economic growth and living standards of their populations. The identification of the causes of this divergence is a major concern to the Moldovan scholars and decision-makers, given the importance of the issue for the purposes of economic policies shaping. In this paper has been made an attempt to highlight the impact of the geographic location, as one of the most significant factors of the differentiation in the rates of economic growth. As a result of the research, based on the analysis of regional economic developments, conclusions were drawn regarding the major role of the geographic location factor in the developments of the economies of the region, which has influenced both the completeness of reforms and the configuration of the growth models adopted by individual states.

***Key words:** economic growth factors, geographic location factor, economic development, Eastern Europe, economic reforms, economic growth models.*

JEL: F43, F63.

Introduction. After the dissolution of the communist system in Eastern Europe and the beginning of the reform process towards a market economy, by the end of the 1990s, a drastic difference between the countries of the region, in terms of economic growth, has emerged, this, in general remains valid today.

The main causes of this differentiation became a subject of scientific polemics among Moldovan researchers, given the practical importance of the issue in the context of shaping the optimal policies aimed at the national economic system development. Still, most experts, without denying the complexity of the phenomenon, point to the central role of the institutional reform of national economic systems, as well as the effectiveness of the specific policies (mo-

mării instituționale a sistemelor economice, precum și al eficienței politicilor (modelelor¹) concrete aplicate de creștere economică.

Totodată, în opinia noastră, la nivelul cercetătorilor autohtoni, se acordă o atenție insuficientă factorilor geografici, aceștia dictând cadrul obiectiv al funcționării economiilor naționale, cu influențe multidimensionale realizate asupra ritmurilor de dezvoltare. Astfel, în cadrul prezentului articol, vom încerca să analizăm impactul amplasării geografice asupra progresului economic al statelor Europei de Est, inclusiv, în plan comparativ cu cei doi factori menționați de majoritatea experților – reformare instituțională și politici economice.

Metode de cercetare. Pentru analiza impactului factorului amplasării geografice asupra progresului sistemelor economice ale statelor postcomuniste din Estul Europei, s-au utilizat proceduri de cercetare, care au combinat studiul datelor statistice și comparația evoluției economice a țărilor regiunii. Pentru a facilita analiza, a fost utilizată gruparea țărilor Europei de Est (EE), propusă de experții FMI [1], în cadrul următoarelor sub-regiuni, pornind, în primul rând, de la reușita economică și nivelul de reformare atins: 1) țările Europei Centrale (Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria și Slovenia – în continuare, grupul CE 5), prezentate în figurile de mai jos, 2) țările baltice (Lituania, Letonia, Estonia – ȚB) – fondul întunecat, 3) țările Europei de Sud-est – membrii UE (Bulgaria, România, Croația – CEE EU), 4) țările balcanice, care nu fac parte din UE (FYR Macedonia, Albania, Kosovo, Serbia, Muntenegru și Bosnia și Herțegovina – SEExEU), 5) CSI (Moldova, Ucraina, Belarus, Federația Rusă, suplimentar la varianta propusă de experții FMI, pentru unele cazuri în interesul cercetării vor fi incluse Georgia și Armenia).

Rezultate și discuții

1. Corelația dintre amplasarea geografică și succesele economice obținute

După cum se vede din datele statistice (tabelul 1), există o diferențiere clară în rezultatele economice obținute de țările regiunii EE: cele mai evidențiate performanțe fiind demonstrate de statele din grupurile CE 5 și ȚB, urmate de economiile CEE EU, după care urmează cele SEExEU și, la sfârșit, sunt poziționate țările CSI. Excepții notabile, în acest context, reprezintă cazurile Federației Ruse și Republicii Belarus, care urmează a fi examinate separat.

dels)¹ adopted to encourage economic growth.

At the same time, in our opinion, local researchers pay insufficient attention to the geographic factors, which shape the objective framework for national economies, exerting multidimensional influences on the rhythms of growth. Thus, in this article, we will try to analyse the impact of geographic location on the economic progress of Eastern European states, including in a comparative way the two factors mentioned by the majority of experts – institutional reform and economic policies.

Methods used. In order to analyse the impact of geographic location factor on the progress of economies of post-communist states in Eastern Europe, were used research methods that combined the study of statistical data and the comparative analysis of the economic evolution of the countries. For this purpose, were used the IMF experts [1] breakup of Central Eastern European countries (CEE) into the following five groups: 1) Central European countries (Poland, Czech Republic, Slovakia, Hungary and Slovenia – hereinafter, group EC 5), given in table below; 2) Baltic countries (Lithuania, Latvia, Estonia – BS); 3) South eastern countries – members of the EU (Romania, Bulgaria, Croatia – SEE EU); 3) Balkan countries – non-members of the EU (FYR Macedonia, Albania, Kosovo, Serbia, Montenegro and Bosnia and Herzegovina – SEExEU); 5) CIS (Moldova, Ukraine, Belarus, Russia, in addition to the version proposed by IMF experts, for the purposes of research, we will include Georgia and Armenia).

Results and discussions

1. Correlation between geographic location and economic successes

As can be seen from the statistical data (table 1), there is a clear differentiation in the economic results obtained by the CEE countries: the most prominent achievements being demonstrated by the countries from CE 5 and BS groups, followed by the SEE economies, next, by the SEExEU group, and the CIS countries being positioned at the bottom of the table. The notable exceptions from the general pattern are the cases of the Russian Federation and the Republic of Belarus, which are needed to be examined separately.

¹ Termenul „modelul de creștere” în cadrul articolului se utilizează în sensul sistemului de politici economice concrete orientate spre asigurarea creșterii economice a statului / grupului de state respectiv. / The term “growth model” in the present article is used in the sence of system of economic policies aimed at ensuring the state’s economic growth.

Tabelul 1/Table 1

Dinamicile creșterii economice a țărilor Europei de Est, după PIB-ul real per capita în USD, an. 1990-2013 (pentru unele țări 1995-2013)/
Growth dynamics of CEE countries by real GDP (PPP) per capita in USD, 1990-2013 (for some countries 1995-2013)

	1990	1995	2000	2008	2013	2016	creșterea/ growth %
Slovenia / Slovenia		15063	18571	25447	22580	24357	/ + 62
Cehia / Czech Republic	13948	13424	14767	20479	19826	21707	+ 55 / + 63
Slovacia / Slovakia		8699	10297	16748	17539	19238	/ + 121
Estonia / Estonia		7313	10108	16716	16839	17853	/ + 144
Lituania / Lithuania		5322	6934	13405	14305	15872	/ + 199
Polonia / Poland	5947	6540	8526	11802	13632	15049	+ 154 / + 131
Ungaria / Hungary		8913	10440	13794	13460	14840	/ + 66
Letonia / Latvia		5133	6924	13238	13403	14715	/ + 188
Croația / Croatia		8475	10570	14779	13529	14372	/ + 69
Rusia / Russia	9534	5919	6491	11090	11616	11099	+ 16 / + 86
România / Romania	5345	4911	4900	8873	8852	10081	+ 89 / + 105
Bulgaria / Bulgaria	4162	3782	4011	7048	7163	7929	+ 90 / + 109
Belarus / Belarus	3103	2025	2809	5561	6558	6219	+ 100 / + 210
Serbia / Serbia		3153	3406	5509	6671	5852	/ + 84
Macedonia / Macedonia	3853	3057	3449	4418	4752	5223	+ 35 / + 70
Albania / Albania	1879	1702	2256	3775	4332	4712	+ 149 / + 177
Georgia / Georgia	3524	1010	1436	2821	3634	4080	+ 16 / + 307
Armenia / Armenia	1797	1584	2318	3629	3711	3925	+ 118 / + 146
Ucraina / Ukraine	3965	1917	1818	3312	3160	2906	- 26 / + 52
Moldova / Moldova		1087	968	1617	1895	2063	/ + 89

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Băncii Mondiale. Din cauza lipsei datelor Băncii Mondiale privind PIB-urile unor țări pentru anul 1990, în interesul cercetării, progresele economice în procente au fost calculate vizavi de anul 1990, ca punct de referință, pentru țările unde statistica este disponibilă, și, respectiv, vizavi de anul 1995, pentru toate țările / Source: developed by the author based on World Bank data. Due to the lack of World Bank data for some countries' GDP for 1990, for the purposes of the research, the percentage for ones countries was calculated starting from 1990, as a point of reference, for another, respectively, from 1995.

Deja, din start, se observă aspectul geografico-teritorial pronunțat în delimitarea zonelor respective, adică diferențierea surprinzător de stricte a ariilor de succes/insucces (cu excepția cazurilor menționate) în termenii amplasării geografice (figura 1).

Already at first sight we can observe the pronounced geographic-territorial aspect in the delimitation of these five areas, i.e. the almost surprisingly strict differentiation of the zones of success / failure (except for the cases of Russia and Belarus) in terms of geographic location – figure 1.

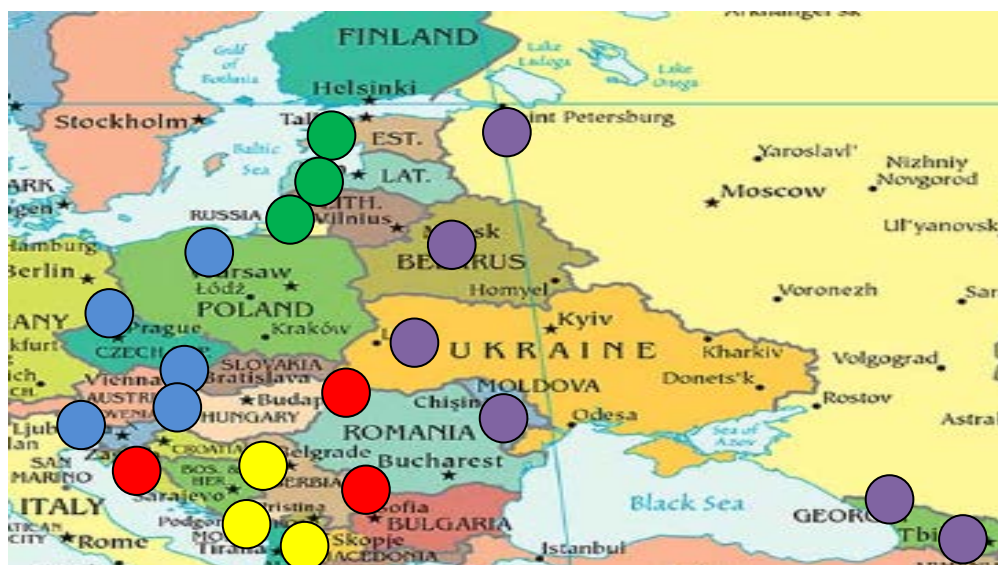

Figura 1. Poziția geografică a țărilor EE /
Figure 1. Geographical position of CEE countries

După cum se poate observa, se întrevide o legitate clară a diminuării nivelului de dezvoltare pe măsura îndepărtării de Europa de Vest (Germania, Austria, Scandinavia) spre est. Cauza generală a acestei legități este la suprafață – Europa de Vest, fiind o sursă masivă a capitalului și tehnologiilor, reprezintă un puternic factor pozitiv, în raport cu dezvoltarea economică a regiunii EE. În acest context, prezintă interes evidențierea mecanismului prin care s-a materializat acest impact pe parcursul perioadei de referință, precum și interacțiunii lui cu ceilalți doi factori menționați: reformarea și modelele de creștere aplicate.

2. Impactul amplasării geografice asupra procesului de reformare

Reformele structurale din perioada inițială, orientate spre reformarea completă a sistemelor economice după modelul occidental, bazat pe concurență și stimulente de piață, au inclus două grupe de bază: a) liberalizarea prețurilor, liberalizarea comerțului și schimburilor valutare, privatizarea businessurilor mici, și b) privatizarea masivă a întreprinderilor mari, reformarea instituțiilor de stat și politicile orientate spre sporirea nivelului de competitivitate.

Datele statistice [1] denotă succesele generale obținute de țările regiunii la capitolul efectuării reformelor grupului (a), care, în mare măsură, au fost finalizate spre anul 2000, totodată, reformele din grupul (b) fiind realizate doar de statele din zonele CE-5 și ȚB. Se observă clar și diferența dintre succesele individuale în procesul de reformare ale diferitelor sub-regiuni, cu țările Europei Centrale (CE5) și țările baltice în frunte, urmate de ȚB – membre UE (SEE EU), ȚB non-UE și CSI rămânând în urmă,

As we can see, there is a clear evidence of a gradual decrease in the economic development as the distance from Western Europe (Germany, Austria, and Scandinavia) increases. The root cause of this dependence is at the surface – Western Europe, being a massive source of capital and technology is a strong positive factor in relation to the economic development of the CEE region. In the context, it is necessary to identify the mechanisms by which this impact has been materialized into concrete economic effects during the period of reference as well as the character of its interaction with the other two factors mentioned above: institutional restructuring and growth models applied.

2. The impact of geographical location on the reforming process

The structural economic reforms initiated by CEE governments included two basic groups: a) liberalization of prices, trade and foreign exchange liberalization, privatization of small businesses; and b) massive privatization of large enterprises, the reform of state institutions and policies aimed at increasing competitiveness.

Statistics [1] show that all CEE countries had largely completed the group (a) reforms by 2000, while the reforms of the group (b) are carried out only in the CE-5 and BS countries. Thus, in terms of institutional restructuring in the region, the CE5 and BS countries are in the lead, followed by the SEExEU, then the SEE economies, the CIS zone remaining behind, in this way one can state a strong positive correlation for regional economies, between the degree of institutional reform implemented and the economic results obtained.

precum și faptul corelării pozitive foarte apropiate a nivelului de reformare instituțională a societăților respective cu rezultatele economice obținute.

O altă legitate importantă o reprezintă dependența succesului reformării de viteza realizării procesului, aceasta fiind manifestată atât ca timpul începerii stabilizării macroeconomice, cât și ca însuși completitudinea procesului de reformare (în special, cu referință la grupul (b) al reformelor) [1]. Astfel, Polonia, Cehoslovacia (acum Cehia și Slovacia) și țările baltice au adoptat o viteză rapidă a reformării. Ungaria, Slovenia și Croația, la momentul inițierii restructurării masive, aveau, deja, o economie cu elemente de piață și au ales un pas de reformare mediu. Totodată, țările balcanice, precum: România, Bulgaria, Albania, încercând inițial un ritm de reformare mai rapid, nu au putut să reziste șocurilor sociale și au fost nevoite să-l încetinească. Țările CSI, din aceleași considerente, au adoptat un ritm de reformare mai temperat, ciocnindu-se cu șocuri sociale majore, care au contribuit la destabilizări masive până la un șir de conflicte militare.

Putem presupune că, anume, ritmul rapid de modernizare ar crea condiții pentru o abordare mai reușită a reformelor din grupul (b), pe fundalul nefinalizării procesului de cristalizare a grupurilor noi de elită (inclusiv cele formate în urma privatizărilor dubioase, din punct de vedere legal) și stabilire a pattern-urilor de practică comportamentală socială, specifice economiei oligarhice, opuse reformelor respective, precum reformarea instituțiilor în direcția sporirii competitivității și lipirii grupurilor elitare de control asupra organelor publice.

În această ordine de idei, putem concluziona că cel puțin una din cauzele principale ale încetinerii tempourilor de restructurare rezidă în șocurile sociale aferente, care au disipat determinarea elitei și populațiilor de a continua reformarea. Totodată, datele statistice denotă diferență în profunzimea acestor șocuri. Așadar, în primii trei ani de reformare, potrivit datelor FMI, economiile regiunii au înregistrat diferite contracții: de la circa 13% PIB în Polonia și Cehia, circa 30-40% PIB în țările baltice, circa 25% PIB în Bulgaria și România, până la 30-40% PIB în Rusia și Ucraina, și chiar 50% PIB în Moldova. Concomitent, potrivit datelor statistice [1], exporturile economiilor principale din grupul CE-5 nu au înregistrat scăderi masive în perioada restructurării, în raport cu prăbușirea acestora în țările ex-URSS, în lipsa alternativelor de legături economice cu țările fostei tabere comuniste aflate în criză. Astfel, statele aflate în apropierea geografică relativă de centrele de capital și tehnologiile Europei de Vest au avut, deja, în perioada inițială a transformărilor, avantajele incontestabile

Another important point in the context is the dependence of the success of reforms on the speed of the process, which is manifested both as the start of macroeconomic stabilization and the completeness of the reform process itself (especially, with reference to the group (b) of reforms) [1]. Thus, Poland, Czechoslovakia (now the Czech Republic and Slovakia) and the Baltic countries from the start have adopted the rapid pace of reform. Hungary, Slovenia and Croatia, by the beginning of massive restructuring, already had had a market economy and chose more moderate reforming step. At the same time, the Balkan countries, such as Romania, Bulgaria and Albania, after an initial attempt to assume a faster reforming tempo, were unable to resist social shocks and eventually had to slow it down. And finally, the majority of CIS countries, hit by major social shocks and political unrest, respectively, have adopted a more modest pace of restructuring.

We can assume that the fast pace of restructuring would have created the favourable conditions for a more successful approach to the reforms of the group (b), before the completion of the new elite groups crystallization process (including those emerged as a result of legally dubious privatizations), interested in setting patterns of behaviour specific to the oligarchic economy and disinterested in institutional reforms aimed at the increase of competitiveness and the deprivation of elite groups of the control over public administration.

In this way, we can conclude that at least one of the main causes of the slowdown in the pace of restructuring is the related social shocks, which have dissipated the determination of elites and populations to continue reforms. With that, statistical data provided by IMF show the difference in the depth of these shocks – thus, in the first three years of reform the different GDP contractions were recorded: from about 13% in Poland and the Czech Republic, to about 30-40% Baltic countries, to about 25% in Bulgaria and Romania up to 30-40% in Russia and Ukraine, and even 50% in Moldova. At the same time, according to statistical data [1], the exports of the largest EC-5 economies did not show a massive decline during the restructuring period as compared to their collapse in ex-USSR countries, in the absence of the strong economic links alternative to crisis-ridden former communist countries. Therefore, countries geographically close to the Western Europe's capital and technology centres have already had the undeniable advantages over the rest of the region in the initial period of transformation, expressed in the opportunities of faster establishing and expanding the multidimensional economic ties

în raport cu restul regiunii, primordial, în vederea stabilirii și amplificării mai rapide a legăturilor economice multidimensionale cu vecinii din Occident, ceea ce le-a oferit posibilitatea compensării, în termene restrânse, a pierderilor formate în urma dizolvării legăturilor comerciale cu spațiul din est și, respectiv, diminuării costurilor sociale ale reformării.

3. Impactul amplasării geografice asupra modelelor de creștere economică

Dimensiunea geografică a procesului de formare a modelelor de creștere economică în țările EE, este reflectată primordial prin configurația comerțului internațional la nivelul regional. Astfel, analiza fluxurilor comerciale în regiune (figura 2) denotă existența a două direcții principale, ca destinație: Germania și Federația Rusă.

with their Western neighbours. These provided them the possibility of narrowing the losses resulting from the breaking of the trade relations with the traditional eastern partners and, as well as, reducing the social costs of reformation.

3. Impact of geographical location on economic growth models

Specific economic growth models adopted by CEE countries can be seen largely through the configuration of their involvement in international trade at regional level. Thus, the analysis of trade flows in the region denotes the existence of two main directions of the CEE countries exports, toward Germany and the Russian Federation (the biggest local economies), general pattern reflecting the geographic proximity factor – figure 2.

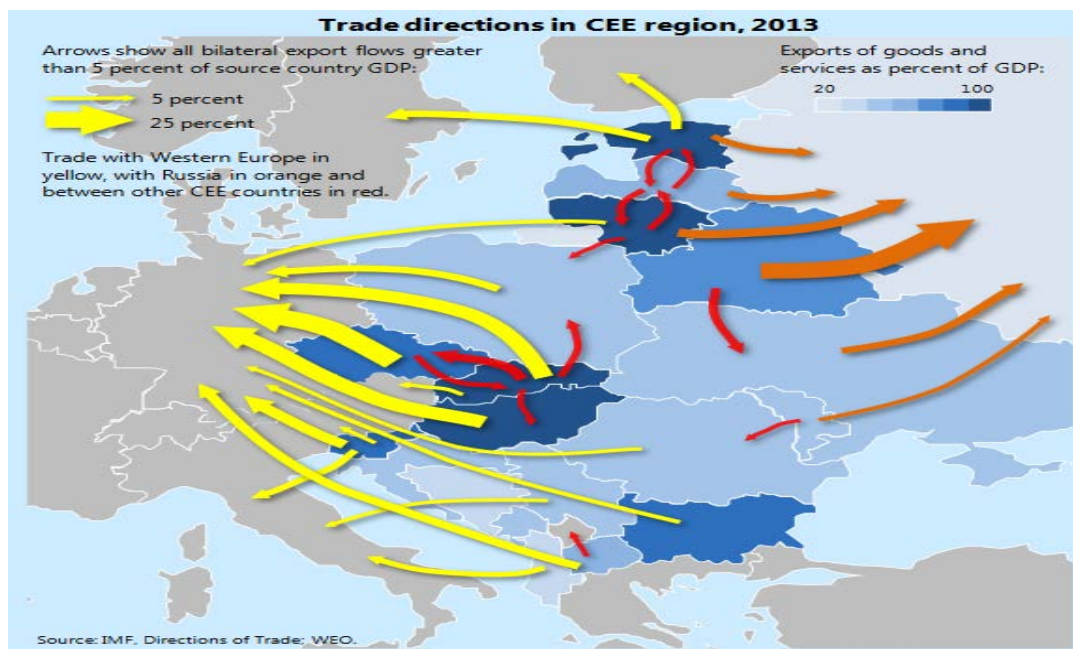

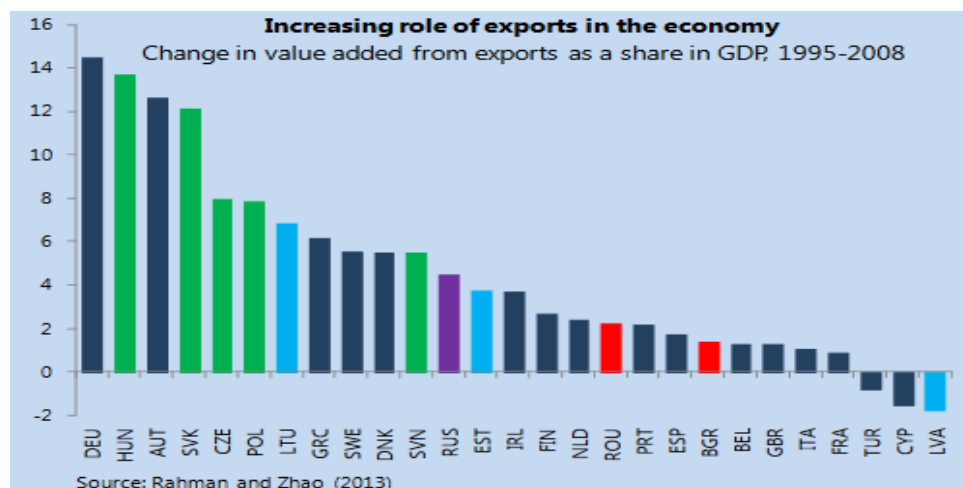
Figura 2. Direcțiile de comerț în regiunea EE, anii 2009 – 2012 /

Figure 2. Trade directions in CEE region, 2013

Sursa / Source: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2014/eur/eng/pdf> [1]

Așadar, statele Europei Centrale CE 5, utilizând poziția apropierei fizice de Germania (locomotiva producerii industriale europene) și pozițiile competitive pe piața muncii, s-au orientat spre includerea, în lanțurile de producere germane, produsele finale fiind destinate piețelor de desfacere, primordial, din UE, SUA și a regiunilor cu expansiune economică rapidă, situate în Asia de Sud-Est. Pe măsura integrării în mecanismele de producere germane, țările sub-regiunii și-au dinamizat economiile proprii și au reușit să se deplaseze mai sus pe lanțurile valorii adăugate create (respectiv, creșterii productivității muncii) – figura 3.

Thus, the CE-5 countries, using their position of physical proximity to Germany, as the European industrial locomotive, and competitive labor market positions, have been geared towards the inclusion in German production chains destined for European and foreign markets, primarily, in the US and the regions with rapid economic expansion, located in Southeast Asia. As a part of their integration into the German production plant, the sub-region countries have boosted their own economies and have managed to move higher on the added value chains (i.e., increasing labour productivity) – figure 3.

Figura 3. Dinamica valorii adăugate obținute în urma exporturilor ca parte a PIB, anii 1995-2008 /
Figure 3. Change in value added from exports as a share of GDP, 1995-2008

Sursa / Source: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2014/eur/eng/pdf> [1]

Acest mecanism oferă avantaje incontestabile, în perspectiva de lungă durată, din punct de vedere atât al ritmurilor de creștere economică, cât și al durabilității acestei ascensiuni. Riscurile pentru acest model de creștere, respectiv, ar fi: a) încetinirea creșterii economice a regiunilor care oferă piața de desfacere (UE, SUA, Asia de Sud-Est) și inhibarea cererii externe; b) epuizarea potențialului de avansare în cadrul lanțurilor valorii adăugate (apropierea de nivelul german) în condițiile lipsei bazei științifice și de producere, calității forței de muncă adecvate).

Țările baltice, în virtutea îndepărtării geografice relative de Germania și bazei industriale/ ofertei de brațe de muncă restrânse, nu au putut să facă concurență celor din sub-regiunea central-europeană la capitolul atragerii interesului producătorilor germani, adică, să adopte modelul respectiv, ca motor principal de creștere economică. Totodată, procesul de reformare avansat și specificul amplasării geografice i-au oferit un alt set de avantaje, care a fost utilizat cu succes pentru adoptarea modelului de creștere propriu, bazat pe atragerea capitalului străin sub formă de fluxuri bancare transfrontaliere din țările scandinave, în special, din Suedia, canalizate spre creșterea masivă a creditului intern. În consecință, statele respective, au reușit să asigure creșterea rapidă a cererii interne, producerii locale și standardelor de viață ale populației. Totodată, acest model prezintă unele vulnerabilități semnificative asociate cu dependența de volatilitate a fluxurilor de capital, fapt confirmat de crizele din anul 1997 și 2008 (deși viteza recuperării, în general, a fost mai mare). Concomitent, modelul vizat ar crea riscuri de formare a nivelului exagerat de îndatorare externă, fixat în deficitele contului curent

This mechanism offers undeniable advantages in the long run in terms of both economic growth rates and the sustainability of this growth. However, among the main risks to this model would be: a) the slowing growth of the Southeast Asian region and the reduction of external demand; b) the exhaustion of the potential to rise on the value chain (proximity to German level) in the absence of the adequate scientific/production base and adequately qualitative workforce.

The Baltic countries, due to relative geographic distance from Germany and limited proper industrial base / supply of workforce, have been unable to compete with CE-5 to attract the interest of German producers and to adopt that model as a main motor of economic growth. At the same time, the advanced reformation process, as well as their geographic location, offered them another set of advantages that was successfully used to adopt their own growth model, based on attracting foreign capital in the form of cross-border bank flows from the Scandinavian countries, primarily Sweden, channelled towards the massive growth of domestic credit. As a consequence, the sub-region managed to obtain the fastest economic growth in CEE region and living standards improvement (at least until the crisis of 2008). However, this model has some significant vulnerability associated with dependence on the volatility of capital flows, as confirmed by the crises of 1997 and 2008 (although the speed of recovery was also the fastest), excessive external indebtedness, as well as insufficient attraction of new production technologies. It is worth mentioning the fact that the impact of the geographical factor on the adopted economic model manifests itself even within

în ȚB, în perioada boom-ului 2000-2008 [1], precum și de atragere inadecvată a tehnologiilor de producere noi (figura 3). De menționat impactul aspectului geografic asupra modelului economic, deja, în interiorul acestui grup de țări, pe exemplul Lituaniei, geografic situată cel mai aproape de Germania (figura 3).

Comparativ cu regiunile CE-5 și ȚB, performanțele de reformare ale țărilor din sub-zonele SEE EU, SEEExEU și CSI, în perioada de referință, au fost mai puțin spectaculoase, ceea ce s-a reflectat asupra eficienței utilizării resurselor disponibile în cadrul modelelor economice specifice centrate pe relațiile economice externe. Din figura 2, putem observa că statele SEE EU și SEEExEU au adoptat modele similare grupului CE-5, însă cu eficiența mai redusă, iar CSI s-a orientat spre legăturile comerciale strânse cu Federația Rusă, ca piața finală pentru exporturi.

Astfel, amplasarea geografică și nivelul modernizării instituționale au reprezentat factorii principali pentru creșterea economică, oferind experților antrenați în formularea politicilor economice concrete un coridor de opțiuni, în baza căruia s-au elaborat modelele economice adecvate condițiilor. Așadar, regiunile CE-5 și ȚB, cu toate că au atins nivelul de dezvoltare instituțional similar, însă, având condiții geografice diferite, au aplicat și modele de dezvoltare economică distincte, ceea ce, în continuare, a condiționat utilizarea politicilor economice curente specifice pentru adaptarea modelelor existente la condițiile externe fluctuante.

Rolul factorului amplasării geografice pentru dezvoltarea economică, comparativ cu cel al modernizării instituționale, poate fi observat la nivelul regional și pe exemplul Georgiei. În pofida succeselor remarcabile la capitolul reformării instituționale și a mediului de afaceri, în decursul anilor 2004-2013 (tabelul 2), aceasta nu a reușit să obțină ritmurile de creștere la nivelul economiilor Europei Centrale și al țărilor baltice, rămânând, până în prezent, printre cele mai sărace țări ale regiunii (vezi tabelul 1).

this group of countries, thus Lithuania, geographically closest to Germany, exhibits strong elements of the Central European model – figure 3.

Compared with the CE-5 and BC regions, the reforming performance of the SEEExEU, the SEE and the CIS sub-areas during the reference period was less spectacular, reflecting the lower efficiency of the available resources use within specific economic models centred on external economic relations. From Figure 2 we can see that the SEE and the SEEExEU countries adopted models similar to the CE-5 group, but with less efficiency, and the CIS members being focused on strong trade ties with the Russian Federation as the final export market.

Thus, the geographical location and the level of the institutional modernization were the main factors for the economic growth, providing the experts, involved in formulating the exact economic policies, a corridor of options, on the basis of which were developed the appropriate economic models. Thus, the CE-5 and the BC regions, although having reached the same institutional development level, and having different geographic conditions, have also applied distinct economic development models, which further conditioned the use of specific current economic policies for adapting existing models to fluctuating external conditions.

The impact of the geographic location factor on economic development, compared to that of institutional modernization, can be observed at the regional level on the example of Georgia. Despite the remarkable successes achieved in institutional reformation and the business environment throughout the 2004-2013 (table 2), it failed to obtain growth rates similar to those of the Central and Baltic economies, still being among the poorest countries in the region (see table 1).

Tabelul 2/Table 2

**Dinamica reformării instituționale a Georgiei conform clasamentului Băncii Mondiale
“Ease of doing business” / Georgia's institutional reform pace according
to the WB ranking “Ease of doing business”**

Anul/Jear	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Locul/Place	100	37	18	15	11	12	16	9	8

Sursa: baza de date a Băncii Mondial /

Source: World Bank data base <http://www.doingbusiness.org/rankings>

4. Cauzele devierii de la legitatea geografică a țărilor CSI

Dinamica de dezvoltare a unor țări din grupul CSI, aparent, nu se încadrează integral în logica

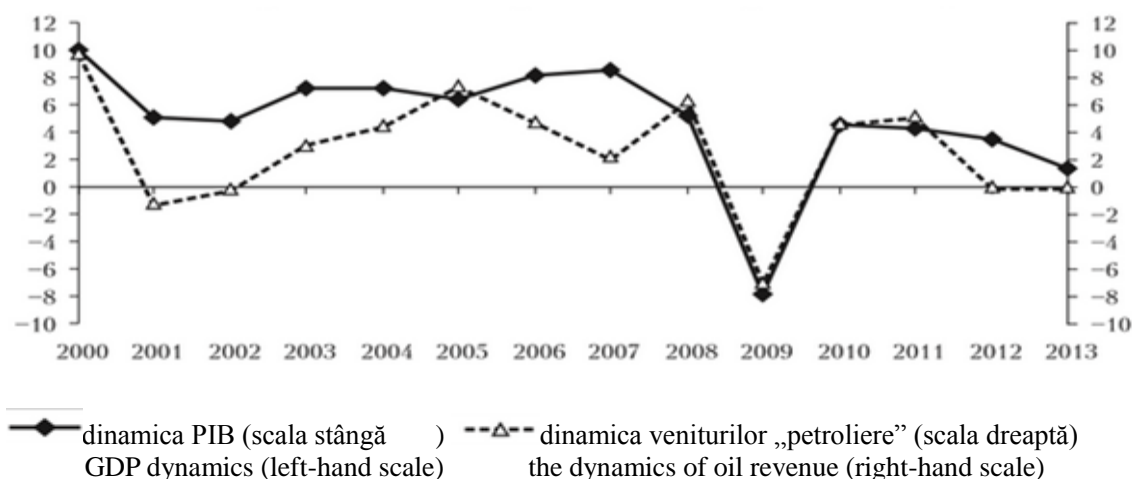
4. Causes of deviation from the CIS countries' geographical legality

The development dynamics of some CIS countries apparently do not fully fit into the common

ideilor expuse, acestea demonstrând ritmurile de creștere, care, vădit, le depășesc pe cele prognozabile, pornind de la nivelul atins de reformare și amplasarea geografică. Această deviere poate fi explicată prin specificul economic regional, influențat primordial de majorarea prețurilor la carburanți, specializarea în export a Federației Ruse, ceea ce a condiționat dinamismul economic al acesteia (figura 4/tabelul 1).

pattern set out above, demonstrating growth rates, which clearly outstrip those one could predict, given the level of reformation and geographic location. This deviation can be explained by the regional economic specific, determined largely by the increase of oil prices, the main export specialization of the Russian Federation, which conditioned its economic dynamism (figure 4/table 1).

Figura 4. Corelația ritmurilor de creștere a PIB cu veniturile obținute din extragerea carburanților în Federația Rusă /
Figure 4. Correlation of GDP growth rates with revenues from fuel extraction in the Russian Federation

Sursa / Source: [4]

Direcționarea supravenerurilor obținute spre creșterea veniturilor populației și proiectele de dezvoltare a infrastructurii a creat o piață cu cererea internă masivă în apropierea geografică a țărilor din estul Europei Centrale, atractivă pentru exporturile mărfurilor și brațelor de muncă, factorul care a contribuit la formarea modelelor de creștere economică ale acestor state (figura 2).

Un exemplu elocvent al transmiterii elementelor modelului rus către partenerii comerciali îl constituie cazul Republicii Belarus, care, având ca piață de desfacere externă principală pe cea rusă și beneficiind de subvenționarea din partea statului rus, prin acordarea carburanților la prețuri favorabile, în perioada de referință, a demonstrat ritmurile de creștere medii, vizavi de țările EE.

Ca una din consecințele nefaste ale modelului vizat, pe lângă „boala olandeză”, în Federația Rusă, s-ar putea numi inhibarea stimulentei de reformare în țările CSI și acordarea timpului necesar pentru cristalizarea și consolidarea elitelor politico-economice interne, dezinteresate în finalizarea procesului de reformare. Totodată, limitele acestuia sunt evidente, pornind de la constrângerile fizice ale

Investing the profits into population incomes and infrastructure development projects has created the market with the massive domestic demand in geographical proximity of Central Eastern European countries, attractive for their exports of goods and labour. Thus, a regional economic system was shaped, oil revenues being redistributed through the mechanisms of international commerce, contributing to the formation of the interlinked economic growth pattern of these countries (figure 2).

An eloquent example of transmitting elements of the Russian model to trading partners is the case of the Republic of Belarus, which, having Russia as a main export market and benefiting from Russian subsidies granted by offering fuel on preferential terms, demonstrated during the reference period medium growth rates across CEE countries.

As one of the most unfavourable consequences of the model in question, besides the “Dutch disease” in Russia, one could point to the inhibition of the incentives to reform and the consolidation of the domestic political and economic elites, disinterested in the accomplishing of the reform process. At the same time, its constraints are obvious, given the

rezervelor resurselor naturale din Rusia, limita cererii externe și oscilațiilor acestora pe piețele globale (inclusiv ca rezultat al modificărilor tehnologice în extragerea carburanților) etc.

Astfel, analiza practicii țărilor-lider, din cadrul regiunii EE, demonstrează capacitatea obiectivă redusă a Republicii Moldova, privită retrospectiv, de a obține rezultate similare în perioada de referință doar prin copierea mecanică a politicilor economice aplicate de țările Europei Centrale și de țările baltice, în virtutea lipsei condițiilor necesare de bază, îndeosebi, amplasarea geografică periferică, vizavi de centrele regionale de capital și tehnologiile moderne. Oportunitățile reale de creștere rapidă pot apărea, cel mai probabil, prin evoluțiile pozitive la nivel regional, și anume, avansarea țărilor Europei Centrale (și, în special, a României, din punctul de vedere al Republicii Moldova) în lanțurile de producere europene și migrarea capitalurilor, tehnologiilor și capacităților industriale mai departe spre est.

Astfel, este important de specificat că factorul teritorial-geografic, fiind de natură obiectivă, nu presupune determinism economic – experiența regiunii ruse Kaliningrad confirmă acest fapt. Posibilitățile economiei naționale de utilizare, cu succes maximal, a schimbărilor pozitive în conjunctura regională depind direct de capacitățile Guvernului Republicii Moldova de a completa reformarea instituțională, care reprezintă principalul factor de natură subiectivă, necesar pentru un succes economic.

Concluzii:

1. Țările Europei de Est, pe parcursul perioadei de la inițierea procesului de tranziție de la economia planificată la cea contemporană de piață, au înregistrat divergențe pronunțate la capitolul creșterii PIB-ului și standardelor de viață ale populației. Un rol important la formarea acestei diferențieri revine amplasării geografice, în raport cu centrele regionale de capital și tehnologii, impactul căreia este materializat prin influențarea: a) reușitei reformării instituționale a țărilor individuale, b) formării diferitelor modele de creștere economică, bazate pe configurația relațiilor economice externe.

2. Pornind de la amplasarea geografică, în raport cu cel mai mare centru de capital și tehnologii – Europa de Vest, modelul de creștere general, adoptat de țările Europei Centrale, se bazează pe integrarea, în lanțurile de producere, a economiilor respective, primordial, a Germaniei, și avansarea în cadrul acestora spre crearea produselor cu valoarea adăugată mai mare. Modelul economic aplicat de statele baltice, cu gradul de reformare comparabil, însă mai îndepărtate de Germania, a fost bazat pe atragerea capitalului străin în formă de fluxuri bancare transfrontaliere din Suedia și regiunea baltică,

physical limits of natural resources reserves in Russia and external demand for them, as well as the pressure put on the oil demand on global markets (including as a result of technological innovations in oil production), etc.

Thus, the analysis of the successful countries experiences in CEE region demonstrates the objectively reduced possibility of the Republic of Moldova to achieve similar results in the reference period, due to the lack of necessary basic conditions, primarily, peripheral geographical location in regard to major regional capital and technology centres. The real opportunities for rapid growth can probably arise as a result of positive developments at the regional level, namely through the advancement of the neighbouring Central European countries in the West European production chains and the migration of capital, technologies and industrial capacities further to the east.

So, it is important to specify that the territorial-geographical factor, having an objective nature, does not mean economic determinism – the experience of the Kaliningrad region of Russia confirms this fact. The possibilities of the national economy to successfully use positive changes in the regional context directly depend on the Moldovan government's ability to complete the institutional reform, which is the main subjective factor necessary for economic success.

Conclusions:

1. The post-communist countries of Eastern Europe exhibit significant divergences in terms of GDP growth and living standards of their population. Among the most important factors at the root of this differentiation one could name geographical location of the specific countries in regard to the regional capital and technology centres, the effect of which is materialized by influencing: a) the success of their institutional reform, b) the formation of economic growth models, based on the configuration of involvement in international economic relations.

2. Due to the fortunate geographical location, close to the largest capital and technology centre – Western Europe, the general growth model adopted by the Central European countries is based on the integration into the production chains of these economies, primarily Germany, and advancing within them to create more value-added products. The economic model applied by the Baltic states, with a comparable institutional efficiency level but placed at a greater distance from Germany, was based on the attracting of foreign capital in the form of cross-border bank flows from Sweden and the West-Baltic region, and channelling it towards growth of domestic credit. This long-term alternative model is vulnerable due to the risks of insufficient technology

cu canalizarea acestuia spre creșterea masivă a creditului intern. Acest model alternativ, în perspectivă lungă, este vulnerabil din cauza riscurilor atragerii insuficiente a tehnologiilor și îndatorarea excesivă a economiei. Totodată, unele țări ale CSI au reușit să obțină ritmuri de creștere mai avansate, decât s-ar fi putut aștepta, pornind de la amplasarea geografică și performanțele obținute în procesul de restructurare, prin redistribuirea veniturilor obținute de Rusia din exporturile resurselor naturale, prin mecanismele de comerț extern. Totodată, acest model, nefiind bazat pe reformele instituționale și sporirea competitivității, nu poate oferi un motor de creștere economică sustenabilă în perspectiva de lungă durată.

3. Succesele economice modeste ale Republicii Moldova în perioada post-sovietică pot fi explicate, în mare măsură, prin amplasarea geografică relativ nereușită. Concomitent, odată cu extinderea spre est a tehnologiilor și capitalurilor occidentale și avansarea economică a țărilor vecine, condițiile externe pentru dezvoltarea economică a Republicii Moldova se vor îmbunătăți. Însă, eficiența utilizării oportunităților, care se deschid în această direcție, depinde, în primul rând, de reușita completării reformării structurale a economiei și instituțiilor statului.

attraction and excessive indebtedness of the economy. At the same time, some CIS countries have managed to achieve more advanced growth rates than one could expect given their geographical location and reformation performance, by redistributing Russia's revenues from oil and other commodities exports through international trade mechanisms. However, this model is not based on institutional reforms and increasing competitiveness, and thus cannot provide an engine of sustainable economic growth in the long-term perspective.

3. The modest economic achievements of the Republic of Moldova in the post-soviet period can be explained to a large extent by its unsuccessful geographic location. At the same time, gradual eastward expansion of Western technologies and capitals creates better external environment and opportunities. However, effective use of these opportunities depends primarily on the success of Moldovan government in completing the structural reform in the fields of competitiveness and state institutions.

Bibliografie/Bibliography:

1. ROAF, James, ATOYAN, Ruben, JOSHI, Bikas, KROGULSKI, Krzysztof, *Raportul Special al FMI „25 Years of Transition. Post-Communist Europe and IFM”*, în baza EBRD, https://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2014/eur/eng/pdf/erei_sr_m102414.pdf.
2. GALLUP, John Lukes, SACHS Jeffrey D., *Geography and economic development*. http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnace757.pdf
3. STAEHR Karsten, *Economic growth and convergence in the Baltic states: Caught in a Middle Income Trap?* http://ec.europa.eu/economy_finance/events/2015/20150616_vilnius/paper_baltic_states_en.pdf
4. Baza de date a Băncii Mondiale, http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?order=wbapi_data_value_2014+wbapi_data_value+wbapi_data_value-last&sort=desc
5. Baza de date a Băncii Mondiale, <http://www.doingbusiness.org/rankings>
6. КУДРИН, Алексей, ГУРВИЧ, Евсей. „Новая модель роста для российской экономики”. <http://akudrin.ru/news/statya-alekseya-kudrina-i-evseya-gurvicha-o-novoy-modeli-rosta-dlya-rossiyskoy-ekonomiki-v-zhurnale-voprosy-ekonomiki>.